

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ - ΟΡΙΣΜΟΙ

Κεφάλαιο

1

Με τον όρο κν α ρ κ ω τ ι κ α » νοσύνται, γενικά, συστές με διαφορετική χημική δομή και διαφορετική δράση στο Κεντρικό Νευρικό Σύστημα (ΚΝΣ), αλλά διεγερτική μέχρι και κατασταλτική, αλλά με κοινό γνώρισμα την ίδια ιδιότητα να μεταβάλλουν τη θυμική κατάσταση του ανθρώπου και να λρουσαλούν εξόρτηση, διαφορετικής φύσης, ψυχικής ή/και φυσικής (με σωματικές επιδηλώσεις) και λοιπούν βαθμού.

Γίνεται, έτσι, σιμέως φανερό, ότι ο όρος «κναρωπικό» δεν είναι ιδιαίτερος για δλες τις συστές, αφού σ' αυτόν λερούμε βάσινονται και ενώσεις με διεγερτική δράση, εμφράζει δε αυστικό μόνο μια κατηγορία λου έχει λρόγματι ναρκωπική ενέργεια. Ο αυστικός όρος λου λρούσθηκε αλλά την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (WHO) και υιοθετήθηκε διεθνώς είναι «φάρμακα που προκαλούν εξάρτηση» (*dependence producing drugs*), έτσι δε αναφέρονται στη διεθνή βιβλιογραφία. Η συνήθεια δμως και βασική η ευπολία του μονολεπτικού όρου «κναρωπικό» δεν έχουν επιτρέψει απόδια την τέλεια αλαλειψή του, με αλοτέλεσμα να εξαπλώνονται για χρησιμοποιείται, αφού δμως λρούσης μένωνς διευκρινισθεί διτι μετά την αναφορά στον όρο υπονοεί το σύνολο των φαρμάκων λου λρουσαλούν εξόρτηση (αυτή είναι και η εξήγηση για την αναγραφή του όρου «κναρωπικό», με εισαγωγικό).

Με τον όρο *εξάρτηση σημαίνει μια κατάσταση ψυχικής ή/και φυσικής («κωματικής»), λου εμφανίζεται ως αλοτέλεσμα της επίδρασης ενός φαρμάκου σ' ένα ζωντανό οργανισμό και χρονικής εξέτησης αλλά μια λοιπούν επιδηλώσεων, μέσα στις οποίες λεφτιλαμβάνεται λάντιστε η διάθεση για τη συνέχιση λήψης του φαρμάκου, με σκοπό την επα-*

νευδήλωση των φαρμακολογικών ενέργειών του ή, αντιθέτω, την αποφυγή διαδρεστών συμπτωμάτων λου μπορεί να επιβληθούν, σπαν δεν ληφθεί. Είναι λροφανές ότι τα χρονικτροπικά μιας τέτοιας κατάστασης είναι διαφορετικά και ανάλογα με τη δραστική συσίσταση, γι' αυτό και λρένει το είδος της εξόρτησης να λροσιδιορίζεται, κάθε φορά, με την αναφορά της συσίστασης λου την εγκατέστηση (π.χ. εξόρτηση τύπου χασίς, τύπου μορφίνης, κ.λπ.).

Υπάλληλος της εννοίας εξόρτηση είναι η έννοια του *σθιρούση*.

Ε θισ μόρσ (addiction) είναι το φαινόμενο της λροσιδευτικής μεταβολής της ευαίσθησίας ενός βιολογικού συστήματος σε μια συσίσταση λου λαμβάνεται κατ' ευανάληψη, κατά τρόπο ώστε να επιτυγχάνεται το αυτό αλοτέλεσμα μόνο μετά αλλά λροσιδευτική αύξηση της δδσης. Είναι φανερότερη η εισιδέρηση με σάλια τα «κναρωπικά», αφού ορισμένα μόνο αλλά αυτόν λρουσαλούν τέτοιες μεταβολές του βιολογικού αισθητώματος, ενώ στα άλλα η εξόρτηση λαζαρεῖ τον τύπο της αλλής συνήθειας (*habit*), λου επιδηλώνεται δμως στο στομάχι με υπεραρχό γαρουπάρια.

Η φ υ χ ι κ ή *εξάρτηση* (*psychological dependence*) χρονικτροπικά αλλά διάθεση μόνο (έντονη κάλπη) για τη συνέχιση λήψης του φαρμάκου, λρουσειμένου έτσι να αναπαρογγίζεται κάλπαια κευχόριστη» διέγερση του θυμικού.

Η σωματική *εξάρτηση* (*physical dependence*) εμφανίζεται ως αλοτέλεσμα μιας λροσιαρμοστικής κατάστασης στη λήψη ενός φαρμάκου και επιδηλώνεται με έντονες σωματικές διαταραχές, στις οποίες η χαρήγηση αυτή διαταρεί. Οι ιδια-

4 ΜΕΡΟΣ Α / ΦΑΡΜΑΚΟΛΟΓΑ ΚΑΙ ΤΟΞΙΚΟΛΟΓΑ ΤΩΝ ΕΞΑΡΤΗΣΙΟΓΟΝΩΝ ΟΥΣΙΩΝ

ταραχές αυτές εκδηλώνονται ως σύνδρομο αποστέρησης ή αποχής (*withdrawal, abstinence syndrome*) με ιδιαίτερα συμπτώματα ψυχικής ή/και σωματικής φύσης, χαρακτηριστικά για κάθε τύπο φαρμάκου. Η κατάσταση αυτή υποχωρεί, δταν χορηγηθεί και πάλι η ίδια ουσία ή άλλη, παρόμοιας φαρμακολογικής δράσης (*διασταυρούμενη εξάρτηση*).

Με τον όρο *ανοχή (tolerance)* νοείται μια προσαρμοστική κατάσταση του οργανισμού, που χαρακτηρίζεται από ελαττωμένη ανταπόκριση στη λήψη της αυτής, όπως και προηγουμένως, ποσότητος φαρμάκου ή από το γεγονός, ότι απαιτείται μεγαλύτερη δόση για να προκληθεί ο αυτός βαθμός επίδρασης, παρατηρείται δε κυρίως με ουσίες που δημιουργούν σωματική εξάρτηση. Είναι φανερό ότι ο όρος πλητσιάζει εννοιολογικά τον εθισμό, με τη διαφορά ότι είναι περισσότερο ευρύς, αφού ανοχή μπορεί να εγκατασταθεί και σε περιπτώσεις που δεν υπάρχουν βιολογικές διαφοροποιήσεις του κυττάρου.

Με τον όρο *αντίστροφη ανοχή (reverse tolerance)* νοείται η κατάσταση που μπορεί να προκύπτει στην μετά από την εγκατάσταση της εξάρτησης σε κάποια ουσία, οι ενέργειες του φαρμάκου αυτού εκδηλώνονται με τη λήψη μιας μικρότερης δόσης απ' αυτό.

Τέλος, ο όρος *τοξικομανία* υποδηλώνει την άλινική έκφραση της αναπτυχθείσης εξάρτησης σε μια ουσία, ενώ ο όρος *τοξικομανής* προσδιορίζει το άτομο που έχει αναπτύξει εξάρτηση σ' ένα «ναρκωτικό» (ψυχική ή και σωματική), ανεξαρτήτως βαθμού. Αμερικανοί συγγραφείς διακρίνουν τους τοξικομανείς σε τέσσερις κατηγορίες:

- *Κατηγορία I:* Περιλαμβάνονται όσοι έχουν κάνει χρήση «ναρκωτικών» μία φορά ή μερικές μόνο φορές, τελείως συμπτωματικά.
- *Κατηγορία II:* Όσοι κάνουν χρήση «ναρκωτικών» συχνότερα και πιο συστηματικά (π.χ. κάθε Σαββατούριακο), για τρεις μήνες τουλάχιστον.
- *Κατηγορία III:* Όσοι κάνουν χρήση «ναρκωτικών» συχνά και τακτικά (π.χ. κάθε μέρα ή πολλές φορές την εβδομάδα, για πολλούς μήνες).
- *Κατηγορία IV:* Όσοι έχουν πλέον σαφή στοιχεία τοξικομανίας (π.χ. με στεριτικά φαινόμενα, αντίστροφη ανοχή, κ.λπ.).

ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΕΞΑΡΤΗΣΙΟΓΟΝΩΝ ΟΥΣΙΩΝ

Τα «ναρκωτικά» για να περιγραφούν, ταξινομού-

νται σε ορισμένες κατηγορίες, με βάση ορισμένα κοινά στοιχεία. Διάφοροι συγγραφείς έχουν προτείνει πολλές τέτοιες ταξινομήσεις, ανάμεσα στις οποίες περισσότερο επιστημονικά πρόσφορη φαίνεται εκείνη που έχει γίνει με βάση τη φαρμακολογική τους δράση. Έτσι διακρίνονται σε:

A. Ψευδαισθησιογόνα - Παραισθησιογόνα

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται ουσίες με ψευδαισθησιογόνο-ψυχωσεομιμητική δράση, μεταξύ των οποίων μεγάλης σπουδαιότητας είναι:

- Τα δραστικά συστατικά ορισμένων φυτών, όπως του φυτού *της καννάβεως* και διαφόρων μυκήτων.
- Ορισμένες ημισυνθετικά ή συνθετικά παρασκευαζόμενες ουσίες, όπως η διαιθυλαμίδη του λυσεογικού οξεός (*LSD*), ορισμένα παράγωγα της τουπταμίνης, της φαινυλαιθυλαμίνης, η φαινυκλιδίνη (*PCP*) κ.λπ.

B. Διεγερτικά του ΚΝΣ

Στην κατηγορία αυτή υπάγονται πολλές φαρμακευτικές ουσίες, φυτικής ή συνθετικής προελεύσεως, μεταξύ των οποίων προέχουσα θέση κατέχουν η κοκαΐνη και οι αμφεταμίνες.

C. Κατασταλτικά του ΚΝΣ

Στην κατηγορία αυτή υπάγονται επίσης πολλές φαρμακευτικές ουσίες, συνθετικής, ως επί το πλείστον, προελεύσεως, μεταξύ των οποίων ιδιαιτέρας σημασίας και αξίας είναι τα βαρβιτουρικά και τα άλλα υπνωτικά, τα αγχολυτικά, όπως οι βενζοδιαζεπίνες, κ.λπ.

D. Εισπνεόμενες ουσίες (οργανικοί διαλύτες και ατροί)

Περιλαμβάνονται διάφορες χημικές ουσίες που ασκούν κάποια ευφοριστική και εξαρτησιογόνο δράση, όπως π.χ. συμβαίνει με τους υδρογονάνθρακες της αρωματικής ή/και της αλειφατικής σειράς.

E. Κατ' εξοχήν «ναρκωτικά» - οπιοειδή

Περιλαμβάνονται ουσίες φυσικής ή συνθετικής προελεύσεως. Κύριο προϊόν είναι το όπιο από το οποίο λαμβάνονται τα φυσικά αλκαλοειδή και μια σειρά ημισυνθετικών και συνθετικών παραγώγων με παρόμοια δράση.

ΨΕΥΔΑΙΣΘΗΣΙΟΓΟΝΑ - ΠΑΡΑΙΣΘΗΣΙΟΓΟΝΑ ΣΥΝΘΕΤΙΚΑ «ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ»

Κεφάλαιο

2

Τα ψευδαισθησιογόνα είναι χημικές ουσίες οι οποίες λρουκαλούν διαταραχές της αντίληψης, του επιτελού συνειδήσης και του θυματού. Οι ουσίες αυτές αναφέρονται και ως ψυχωσειμιητικοί λαρδγόντες, ψυχεδέλικοι, ψυχολυπικά ή ψυχωσεογόνα.

Υλειθυμίζεται ότι και λολλάς δίλλες κατηγορίες φαρμάκων (π.χ. αντιχολινεργικοί, καρβικοστεροειδή κ.λπ.) μπορούν επίσης να λρουκαλέσουν ευφορία, εφόσον ληφθούν σε μεγάλες δόσεις.

Τα ψευδαισθησιογόνα λρούσεργονται -διώς ήδη ανεγράφη- αλλά φυσικά λρούσινα ή λαρδγόνται συνθετικά, τα καρβιότερα δε εξ αυτών αναφέρονται στον λίνακα 2.1.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.1. Ταξινόμηση ψυχωσειμιητικών ουσιών.

Αλκαλοειδή της ερυθριάδων ολέρων

- Διαιθυλομίδιο του λυσεργικού οξείου (LSD-25)

Παραδγώγα της τρυπαμένης

- Ψικοσυμβίνη και ψιλοσύνη
- Βουφοτεΐνη (5-αδροξ-Ν,Ν-διμεθυλοτρυπαμίνη)
- Ν,Ν-διμεθυλοτρυπαμίνη (DMT)
- Διαιθυλοτρυπαμίνη (DET)

Παραδγώγα της φαινολαιθυλαμένης

- 2,5-διμεθοξ-4-μεθυλομεταφετομίνη (DOM, STP)
- 3,4-μεθυλενοδιξυαμφετομίνη (MDA)

Διάφορα

- Φαινοαλιδίνη (PCP)

Άλλα

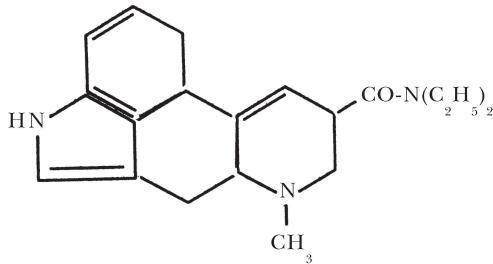
1 ΑΛΚΑΛΟΕΙΔΗ ΤΗΣ ΕΡΥΣΙΒΩΔΟΥΣ ΟΛΥΡΑΣ

Διαιθυλομίδιο του λυσεργικού οξείου (LSD) (Acid, Boomers, Yellow Sunshines)

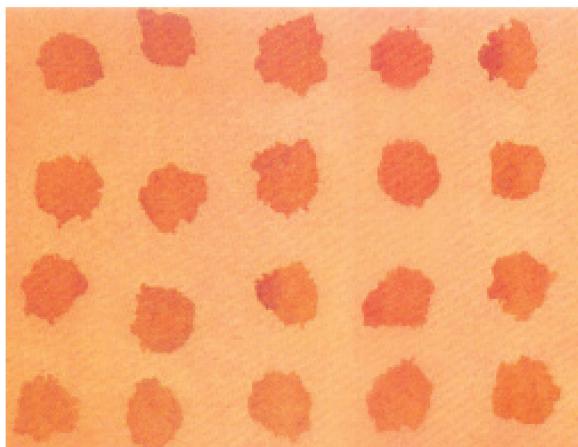
Το διαιθυλομίδιο του λυσεργικού οξείου (LSD) συντέθη τυχαία σε ένα Ελβετικό εργαστήριο, μετά από μία δε δευτερεία αλλά τη σύνθεσή του, έγινε η λρώτη ανοιχοφόρη για την ελιδρούση του στον άνθρωπο. Δύο 25-50 μg χορηγουμένη αλλά του στριμωτούς βρέθηκε ότι ήταν τακτή να λρουκαλέσει διαταραχές της συμπεριφοράς. Η αναπάλυψη του LSD θεωρήθηκε αρχικά ότι θα μπορούσε να διαλευκάνει την αιτιολογία της σχίζοφρονειας, μετά δώμας αλλά αρκετό χρόνια εντοπιζήτηκε μελέτης και άρευνας κατεβείχη ότι δεν μπορεί να διακυνολογηθεί η ιστορική του χρήση.

To LSD είναι μια δισσμή, διχωμή και διγευστή ουσία η οποία χυλοφορεί σε λολλάς μορφές και δισσολογικά σχήματα. Η υγρή μορφή π.χ. φέρεται μέσω σε ωβίους ζάχαρης ή σε φύλλα διηθητικού χρήστου, ενώ η στρεσά σε εξαιρετικά μικρά, σχεδόν διτυλία («micro-dose»), το μέγεθος των οποίων δεν υπερβαίνει συχνά την κεφαλή καιρότασας (Εικ. 2.1 και 2.13).

Η μάση δόση του LSD υπολογίζεται σε 100 μg. Αναφέρεται λάντως ότι δόσεις μέχρι και 1500 μg μπορεί να μην λρουκαλέσουν τοξικές εκδηλώσεις, διώς επίσης ότι οι χρόνιοι χρήστες μπορούν να απανταλώσουν δόσεις μέχρι και 10.000 μg χωρίς ασθαράς επιλογές της υγείας τους, γεγονός ερμηνευόμενο με την ταχυφυλακία ή τη γρήγορη εγκατάσταση οιοχής, μετά αλλά επωνεύημένη λήψη φαρμάκου σε

καθημερινή βάση. Υποστηρίζεται ότι μετά από 3-4 ημέρες συνεχούς χρήσης LSD, πιθανόν να χρειασθεί μια σημαντική αύξηση της δόσης, χωρίς όμως να προκαλείται σωματική εξάρτηση, όπως επίσης ότι η ανάνηψη είναι γρήγορη. Έχει παρατηρηθεί ακόμη ότι το LSD προκαλεί διασταυρούμενη ανοχή με τη μεσκαλίνη και την ψιλοκυβίνη.

ΕΙΚΟΝΑ 2.1. Σταγόνες LSD σε στυπόχαρτο.

Η κυρία δράση του LSD απευθύνεται στο ΚΝΣ, συνοδεύεται δε από διαταραχές του θυμικού και της συμπεριφοράς. Οι ψυχικές εκδηλώσεις διαρκούν 6-12 ώρες μετά από τη λήψη μιας μέσης δόσης LSD, δόσης που επηρεάζει επιπλέον και το πυραμιδικό, αλλά και το εξωπυραμιδικό σύστημα.

Οι διαταραχές του θυμικού κυμαίνονται από την ευφορία μέχρι τη δυσφορία. Ο χρήστης LSD μπορεί π.χ. να αισθάνεται ευφορία, να εκδηλώνει κάποια ιλαρότητα και παροξυσμικό γέλιο, αλλά και μεταπτώσεις του θυμικού του, που να περιλαμβάνουν γέλιο και κλάμα, επηρεαζόμενες από μικρές αλλαγές στο περιβάλλον.

Το LSD επηρεάζει άμεσα όλα τα αισθητήρια, ακοής, αφής, όσφρησης και γεύσης, εντονότερα όμως την όραση και την οπτική αντίληψη. Τα χρώ-

ματα των αντικειμένων γίνονται εντονότερα. Οι επίπεδες επιφάνειες αποκτούν βάθος. Τα σταθερά αντικείμενα αρχίζουν «να κυματίζουν και να ρέουν», επειδή δε συνυπάρχει και μια τροποποίηση της αντίληψης του χρόνου, οι οπτικές αυτές αλλαγές φαίνονται ως να συνεχίζονται στο διηγεκές.

Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι το LSD προκαλεί διαταραχές στο χρώμα, στο χώρο και στο χρόνο (Εικ. 2.2-2.4).

Το LSD προκαλεί ακόμη διάσταση του «εγώ» και φόβο αυτοκαταστροφής, ο χρήστης δε αισθάνεται ότι τα μέλη του σώματός του ομοιάζουν με μη φυσικά ή με ξένα.

Εκτός από την επίδρασή του στο ΚΝΣ, το LSD επηρεάζει και το ΑΝΣ (συμπαθητικό και παρασυμπαθητικό), αλλά με προεξάρχουσα δράση στο συμπαθητικό. Μερικές από τις χαρακτηριστικές εκδηλώσεις είναι η εκσεσημασμένη μυδρίαση, η υπερθερμία, η ανόρθωση των τριχών, η υπεργλυκαιμία, η ταχυκαρδία και η υπέρταση.

Το ξινό της LSD έχει μελετηθεί σε ζώα και έχει αποδειχθεί ότι ποικιλλεί από ζώου σε ζώο. Οι μύες αντέχουν υψηλότερες δόσεις, ενώ οι κόνικλοι είναι περισσότερο ευαίσθητοι. Από τη μεταφορά των αποτελεσμάτων αυτών στον άνθρωπο έχει υπολογισθεί ότι η LD₅₀ του LSD για τον άνθρωπο είναι 0,2 mg/Kg*. Επομένως, μπορεί να υποστηριχθεί ότι το LSD έχει υψηλό θεραπευτικό δείκτη. Επίσης, αφού οι μεγάλες διακυμάνσεις των δόσεων είναι ανεκτές χωρίς σημαντικές μεταβολές της συμπεριφοράς, οι διακυμάνσεις στις δόσεις των παρασκευασμάτων του LSD που πωλούνται στο δρόμο (street preparations) δεν φαίνεται να είναι καθο-

ΕΙΚΟΝΑ 2.2. Ψευδαισθησιακό παραλήρημα (σκιτσογραφική απεικόνιση).

ΕΙΚΟΝΑ 2.3. Ψευδαισθησιακό παραλήρημα (σκιτσογραφική απεικόνιση).

ρισπέκες για τη δυνητική τοξικότητά των σε σύγκριση με άλλα ναρκωτικά τον δρόμον, όπως π.χ. είναι η φαινκαλιδίνη (PCP). Το μεγαλύτερο πρόβλημα των «μορφών του δρόμου» του LSD, όπως και κάθε «ναρκωτικόν» του δρόμου που παρασκευάζεται παράνομα σε «αποθήκες» είναι η πιθανότητα να περιέχουν νοθείες ή προσμηξεις.

Πρέπει να γραφεί ότι όταν τα ψευδαισθησιογόνα όπως το LSD, λαμβάνονται σε «θεραπευτική δόση», προκαλείται μία προσωρινή ψυχωσική κατάσταση, το καλούμενο «ταξίδι» (trip), με πες χαρακτηριστικές εκδηλώσεις πουν έχοντας ήδη περιγραφεί. Ο χρήστης γνωρίζει συνήθως την ποσότητα των φαρμάκων που χρειάζεται για να επιτενχθεί ένα τέτοιο ποθούμενο αποτέλεσμα.

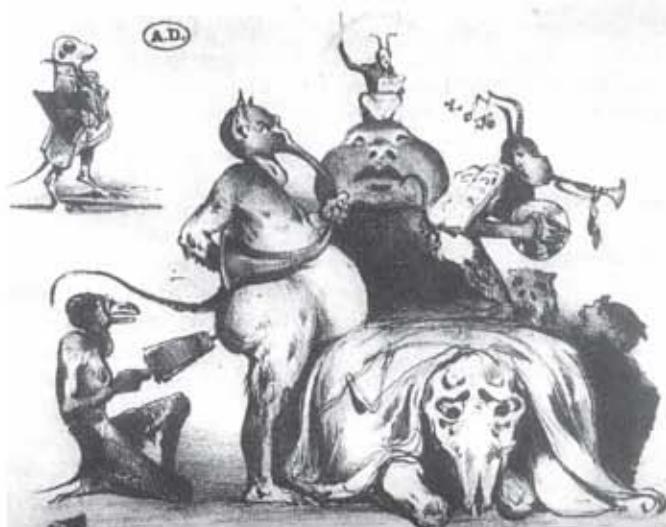
Σε μερικές περιπτώσεις τα ψευδαισθησιογόνα προκαλούν «δυνσάρεστα ταξίδια» (bad trips) ή σοβαρές ανεπιθύμητες ενέργειες. Τούτο οφείλεται στο γεγονός ότι ο χρήστης, την πρώτη φορά, δεν έχει την εμπειρία να αντληφθεί και να συνοχετίσει ενχάριστα τα αποτελέσματα της χρήσης. Άλλες φορές οι ανεπιθύμητες ενέργειες προκαλούνται από τους ρυπαντές ή τις προσμηξεις, διόπτο το ναρκωτικό πιθανόν να έχει

παρασκευασθεί συνθετικά σε ένα παράνομο εργαστήριο, όπου η ποιότητα των προϊόντος είναι αμριλεγόμενη.

Ακόμη η διενοητική κατάσταση των χρήστη παιζει καθοριστικό ρόλο στην εμφάνιση των ανεπιθύμητων ενέργειών, οι οποίες παξινομούνται σε τρεις κατηγορίες: οξείες αντιδράσεις (χρίσεις) πανικού (*panic reactions*), ανάδρομα βιώματα (*flashbacks*) και παρατεταμένες ψυχώσεις.

Οι χρίσεις πανικού παραπρούνται συχνά σε ορισμένες περιόδους χρήσης του LSD, αλλά σπάνια οδηγούν σε σοβαρές επιπλοκές. Οι ανπρόσθεις συνχρά περιγράφονται από το χρήστη ως ένα αίσθημα απωλείας των ελέγχων του. Δεν μπορεί να σκεφθεί πλέον λογικά και επιπλέον νομίζει ότι δεν μπορεί να στρέβεται στον εαυτό του. Είναι σημαντικό, κατά τη διάρκεια αντών των επεισοδίων, να υπενθυμίζεται στα άτομα αυτά ότι αντό πον αισθάνονται οφείλεται στο LSD και έτσι το «δυνσάρεστο ταξίδι» δεν θα διαρκέσει για πολύ. Χρειάζεται συνεχής επιβεβαίωση ότι είναι ένα πραγματικό άτομο, στα πλαίσια δε αυτά η ελανύληψη του ονόματος του ατόμου, των τόλουν και των περιβάλλοντος στα οποία βρίσκεται πιθανόν να βοηθήσουν στη μερική ανακούφιση της ανησυχίας πουν συνδέεται με τις ανπρόσθεις πανικού.

Τα ανάδρομα βιώματα (*flash-backs*) εμφανίζονται πιο συχνά στους χρήστες πουν είχαν την προηγούμενη εμπειρία των «δυνσάρεστων ταξιδιών»

ΕΙΚΟΝΑ 2.4. Ψευδαισθησιακό παραλήρημα (σκιτσογραφική απεικόνιση), (J-L Brau. Histoire de la drogue. Ed.CI.Tchou, 1968).